

УДК 342.5(477)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.33.22>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Солопова Іржина Віталіївна,

orcid.org/0000-0002-1798-3328

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічно-правових
наук

(Одеський національний морський
університет, м. Одеса, Україна)

В статті досліджено проблемні питання державної служби в Україні. Зазначено, що умовах політичної нестабільності влади, створюються умови для неефективного управління, корупційних схем та низької якості надання адміністративних послуг. Саме державна служба часто стає ареною політичних інтриг та маніпуляцій, що веде до призначень на посади не за принципом професіоналізму, а за принципом політичної лояльності. Внаслідок цього зростає рівень недовіри громадян до державних органів, що ускладнює реалізацію державних політик та реформ. Після здобуття незалежності, Україна зіткнулася з необхідністю створення нової системи державного управління, яка б відповідала вимогам демократичного суспільства. Проте, незважаючи на численні реформи в суспільстві, залишається і по сьогодні, найгостріша, на нашу думку, проблема політизації, яка суттєво впливає на ефективність функціонування державних інституцій та довіру громадян до них. Відсутність стабільних політичних традицій та вплив олігархічних структур сприяли формуванню практики, коли державні посади використовуються як інструмент політичного впливу та винагороди за політичну підтримку.

Останні роки принесли для України нові виклики, які потребують негайного вирішення, а саме це необхідність гармонізації законодавства з європейськими стандартами, боротьба з корупцією, покращення кадрової політики та забезпечення прозорості у прийнятті рішень. Для досягнення цих цілей необхідно не лише політична воля, але й активна участь громадянського суспільства, міжнародних партнерів та експертної спільноти. Особлива увага на цьому напрямку приділяється саме державній службі, яка може стати каталізатором для подальших реформ, які забезпечити стабільність та процвітання України в майбутньому.

Визначено, що політизація державної служби є комплексною проблемою, яка вимагає системного підходу та інтеграції зусиль на всіх рівнях. Лише через усвідомлення важливості цієї проблеми та впровадження ефективних механізмів її вирішення, Україна зможе забезпечити стабільний розвиток та досягти високих стандартів державного управління. Це не тільки сприятиме покращенню життя громадян, але й зміцнить позиції України на міжнародній арені, що є важливим аспектом для її суверенітету та незалежності.

Ключові слова: державна служба, проблемні питання, шляхи вирішення, політичні нестабільність, корупційні схеми.

PROBLEM ISSUES OF THE CIVIL SERVICE IN UKRAINE

Solopova Irzhyna Vitaliivna,
orcid.org/0000-0002-1798-3328
Candidate of Legal Sciences, Associate
Professor,
Associate Professor of the Department
of Public and Legal Sciences
(Odessa National Maritime University,
Odesa, Ukraine)

The article examines problematic issues of civil service in Ukraine. It is noted that conditions of political instability of the government create conditions for inefficient management, corruption schemes and low-quality provision of administrative services. It is the civil service that often becomes an arena of political intrigues and manipulations, which leads to appointments to positions not based on the principle of professionalism, but on the principle of political loyalty. As a result, the level of citizens' mistrust of state bodies is increasing, which complicates the implementation of state policies and reforms. After gaining independence, Ukraine faced the need to create a new system of public administration that would meet the requirements of a democratic society. However, despite numerous reforms in society, the most acute, in our opinion, problem of politicization, which significantly affects the effectiveness of the functioning of state institutions and citizens' trust in them, remains to this day. The lack of stable political traditions and the influence of oligarchic structures contributed to the formation of the practice of using public positions as a tool for political influence and rewards for political support.

Recent years have brought new challenges for Ukraine that require immediate solutions, namely the need to harmonize legislation with European standards, fight against corruption, improve personnel policy and ensure transparency in decision-making. Achieving these goals requires not only political will, but also the active participation of civil society, international partners, and the expert community. Special attention in this direction is paid to the civil service, which can become a catalyst for further reforms that will ensure the stability and prosperity of Ukraine in the future.

It was determined that the politicization of the civil service is a complex problem that requires a systematic approach and integration of efforts at all levels. Only by realizing the importance of this problem and implementing effective mechanisms for its solution, Ukraine will be able to ensure stable development and achieve high standards of public administration. This will not only improve the lives of citizens, but also strengthen Ukraine's position in the international arena, which is an important aspect for its sovereignty and independence.

Key words: civil service, problematic issues, solutions, political instability, corruption schemes.

Актуальність дослідження. В умовах політичної нестабільності влади, створюються умови для неефективного управління, корупційних схем та низької якості надання адміністративних послуг. Саме державна служба часто стає ареною політичних інтриг та маніпуляцій, що веде до призначень на посади не за принципом професіоналізму, а за принципом політичної лояльності. Внаслідок цього зростає рівень недовіри громадян до державних органів, що ускладнює реалізацію державних політик та реформ. Після здобуття незалежності, Україна зіткнулася з необхідністю створення нової системи державного управління, яка б відповідала вимогам

демократичного суспільства. Проте, незважаючи на численні реформи в суспільстві, залишається і по сьогодні, найгостріша, на нашу думку, проблема політизації, яка суттєво впливає на ефективність функціонування державних інституцій та довіру громадян до них. Відсутність стабільних політичних традицій та вплив олігархічних структур сприяли формуванню практики, коли державні посади використовуються як інструмент політичного впливу та винагороди за політичну підтримку.

Огляд останніх досліджень. Вище вказаному питанню увагу приділяли такі науковці, як В. Авер'янов, О. Бурдейна, Ю. Битяк, Л. Бобко, Я. Золотарьова, Є. Додін, Р. Каложний, О. Когут, В. Колшаков, В. Міроненко, О. Самарець, С. Солоткий, С. Стеценко та інші. Однак, основну свою увагу звертали на загальним положенням державної служби.

Мета статті полягає в тому щоб дослідити та проаналізувати найбільш проблемні питання державної служби в Україні та запропонувати шляхи їх усунення.

Виклад основних положень. Останні роки принесли для України нові виклики, які потребують негайного вирішення, а саме це необхідність гармонізації законодавства з європейськими стандартами, боротьба з корупцією, покращення кадрової політики та забезпечення прозорості у прийнятті рішень. Для досягнення цих цілей необхідно не лише політична воля, але й активна участь громадянського суспільства, міжнародних партнерів та експертної спільноти. Особлива увага на цьому напрямку приділяється саме державній службі, яка може стати каталізатором для подальших реформ, які забезпечити стабільність та процвітання України в майбутньому.

Відповідно до чинного законодавства державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанню; 6) управління персоналом державних органів; 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством [1]. У зв'язку з дією військового стану, внесено зміни щодо призначення осіб на державну службу. Так, у період дії воєнного стану особи призначаються на посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, комунальних підприємств, установ, організацій керівником державної служби або суб'єктом призначення, сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради, начальником відповідної військової адміністрації без конкурсного відбору, обов'язковість якого передбачена законом, на підставі поданої заяви, заповненої особової картки встановленого зразка та документів, що підтверджують наявність у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад [2].

Окрім того, особа, яка претендує на зайняття посади державної служби у період дії воєнного стану, не подає до державного органу копію Державного сертифіката про рівень володіння державною мовою (витяг з реєстру Державних сертифікатів про рівень володіння державною мовою), що підтверджує рівень володіння державною мовою, визначений Національною комісією зі стандартів державної мови. Разом

з тим, такий сертифікат має бути поданий протягом трьох місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану [3]. На нашу думку, все це дозволяє недобросовісним керівникам здійснювати певні маніпуляції при прийомі на посади осіб та добирати осіб, які не зовсім відповідають критеріям державного посадовця. У своїх дослідженнях, І. Паламарчук та В. Міроненко також вказували, що результати дослідження наочно демонструють критичну значимість ефективного управління персоналом у державній службі для успішної реалізації необхідних реформ в Україні. Цей процес направлений на формування високого професіоналізму та культури управлінських процесів, що є важливими складовими стабільного функціонування та розвитку державного управління. Зокрема, досягнення цих цілей передбачає ефективне використання інтелектуального потенціалу та забезпечення сприятливих умов для особистого й професійного зросту кожного працівника. Науковці зазначають, що ключовими аспектами управління кадровими ресурсами є розробка науково обґрунтованих критеріїв оцінки персоналу, раціональна розстановка кадрів, посилення їхнього професіоналізму та створення системи, яка сприяє кар'єрному росту та розвитку компетенцій. Зокрема, це передбачає планування службових кар'єр, створення резервів кадрів для ключових посад, а також постійне стимулювання якості та результативності праці. Не менш важливою є розробка та впровадження ефективної системи контролю, яка забезпечує не лише виконання поставлених завдань, а й відповідність державних службовців найвищим стандартам професіоналізму та етики. Це включає в себе забезпечення соціально-економічного та правового захисту працівників, що сприяє підвищенню їхньої мотивації та залучення до активної та результативної трудової діяльності. Урахування всіх цих аспектів управління персоналом дозволить забезпечити не лише ефективність функціонування державної служби, а й зробити її ключовим інструментом для досягнення стратегічних цілей розвитку держави [4].

З цього приводу Л. Бобко, зазначено, що ключовим напрямком удосконалення державного управління є впровадження сучасних методів управління людськими ресурсами, які успішно використовуються у світовій практиці. Цей крок не лише підвищить ефективність державної служби, а й сприятиме загальному покращенню управління країною. Ключовим аспектом забезпечення успішної реалізації реформ і сталого розвитку є приведення до управлінських посад висококваліфікованих фахівців, що є головною умовою створення професійної державної служби. Цього можна досягти шляхом відмови від призначення керівників на основі політичних або інших нефахових критеріїв, замість цього зосереджуючись на професіоналізмі, постійному самовдосконаленні та розвитку кожного державного службовця [5]. Повністю підтримуємо вищезазначені точки зору.

Особливої уваги, як на нашу точку зору на сьогодні, особливою проблемою є політизація державної служби в Україні має глибокі корені, які беруть свій початок ще з радянських часів. Політизація державної служби негативно впливає не лише на внутрішню політику, але й на міжнародний імідж України. У сучасному глобалізованому світі, де конкуренція між державами стає все більш жорсткою, ефективно державне управління є ключовим фактором успішного розвитку. Країни, які можуть забезпечити стабільність і професіоналізм у своїх державних інституціях, мають значні переваги в залученні інвестицій, розвитку економіки та забезпеченні високого рівня життя своїх громадян. Тому вирішення проблеми політизації державної служби є не лише внутрішнім завданням, але й важливим елементом міжнародної стратегії розвитку України.

Таким чином, політизація державної служби є комплексною проблемою, яка вимагає системного підходу та інтеграції зусиль на всіх рівнях. Лише через усвідомлення

важливості цієї проблеми та впровадження ефективних механізмів її вирішення, Україна зможе забезпечити стабільний розвиток та досягти високих стандартів державного управління. Це не тільки сприятиме покращенню життя громадян, але й зміцнить позиції України на міжнародній арені, що є важливим аспектом для її суверенітету та незалежності.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу. Закон України. URL: [https:// zakon. rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text)
2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Відповіді на запитання, що надходили від служб управління персоналом щодо призначення осіб на посади державної служби під час воєнного стану. *Офіційна сторінка Національного агентства з питань державної служби*. URL: <https://nads.gov.ua/vidpovidi-na-zapitannya-shcho-nadhodili-vid-sluzhb-upravlinnya-personalom-shchodo-priznachennya-osib-na-posadi-derzhavnoyi-sluzhbi-pid-chas-voennogo-stanu>
4. Паламарчук І. В., Міроненко В. А. Закордонний досвід управління персоналом державної служби країн – членів ЄС для України: проблеми та перспективи розвитку. *Теорія та практика державного управління* 3(66). 2019. С. 181–187. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/4857/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA.PDF>
- 5 Бобко Л. О. Актуальні проблеми формування кадрової політики системи державної служби України. *Державне управління: удосконалення і розвиток*. Електронне видання. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/23.pdf